

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plvtarchi Chaeronensis Moralia, Qvae Vsrvpantvr

Svnt Avtem Omnis elegantis doctrinæ Penvs : Id est, varij libri: morales, historici, physici, mathematici, denique ad politiorem litteraturam pertinentes & humanitatem : omnes de Graeca in Latinam linguam transscripti summo labore, cura, ac fide

Plvtarchi Chaeronensis Ethicorum Sive Moralium

Plutarchus

Impressum Francofor. ad Mœn., M.D.LXXXII

Commentarius ne suaviter quidem vivi posse secundum Epicuri decreta docens

---

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-351](https://urn.nbn.de/urn:nbn:de:hbz:468-1-351)

dam bestiatum, acumine & versutia aliatum demonstrari, verbi gratia, si compares cum vulpe, lupo, aut ape asinum vel orem, petinde est ac si tecum componas Polyphemum, aut cum aeo tuo Autolyco Glaucum illum Corinthium,

Illa. ζ. 152. de quo est apud Homerum. Non enim existimo tanto dif-
ferre bestiam à bestia inter callo, quanto homo ab homi-
ne disungitur, quod ad intelligendum, ratiocinandum,
memoriamque tenendum attinet. *V LYS.* Attamen Grylle
hoc vide, ne improbum sit & violentum, rationem ijs ad-
scribere, quæ noticia dei carent. *G R.* Non ergo dicemus ¹⁰
te, *Vlysses*, ita sapientem ac curiosum, *Sisyphe* genitum
fuisse? *

PLVTARCHI COMMENTARIVS, NE SVA-
UITER QUIDEM VIUI POSSE SECUNDUM EPICURI DE- 15
CRETA, DOCENS.

COLOTES Epicuri familiaris librum edidit, hoc
indice, *Ne viui quidem posse iuxta aliorum*
philosophorum decreta. Contra quem quæ pro 20
philosophis differere nobis subiit, ea iam ante
conscriptissimus. Quoniam autem soluto qui disputationi
interfuerat cœtu, in ambulatione cōplures ad eam sectam
se dederunt, visum mihi fuit hos quoque in viam reducere:
si nullam alias ob rem, saltem ut his qui in alios inquirunt, 25
demonstrarem debere ab his eorum quos arguant aut re-
fellunt scripta non obiter percurri, neq; eos voces hinc in-
de auulas & dictiones absq; scriptura adoriri, itaque frau-
dem impeditis facere. Progressis enim nobis more nostro in
gymnasiūm è schola Zeuxippus: Mihi, inquit, sermo fuis- 30
se videtur habitus aliquanto mollius, quam libertas con-
ueniens rei exigeret. abit quidem Heraclides nos culpans,
& in Epicurum ac Metrodorum asperius inuectus, cùm nos
ei huius rei causam præbuerimus nullam. Hoc vero, inquit
Theo, non dicis, quod cum his comparatus Colotes, ho- 35
minus in dicendo videri potest modestissimus. Congesta
enim in unum que inter homines habentur fœdissima vo-
cabula, securtilates, ampullas arrogantias, scortationes,
homicidia, graues gemitus, multorum perditionem, ce-
rebri grauedines: in Aristotelem, Socratem, Pythagoram,
Prota-

Protagoram, Theophrastum, Heraclidem, Hipparchum, denique neminem nec virorum illustrium effuderunt uniuersa, ut si alioquin cuncta sapienter statuissent, certe ob maledicta haec, hasque criminaciones longissime fuerint à sapientia arcendi. In uidentia enim excludenda est à diuino sapientum choro, & obrectatio qua ob imbecillitatem id quod dolet dissimulari non potest. Haec verba excipiens Aristoteles, Heraclides, aiebat, grammaticus cum sit, poetica turbæ (ut Epicurei appellant) & Homericorum delitoriorum gratia Epicuro hanc rependit mercedem: vel eo commotus, quod Metrodorustam multa scripsit ad ignominiam Homeri pertinentia. Sed hos, Zeuxippe, omissimus. Quod autem initio disputationis aduersum Epicureos dictum fuit, Ex eorum praescripto ne viui quidem posse, cur non potius, quando hic defensus est, ipsi adscito Theone ad finem perducimus. Theo sic respondit: Atqui ante nos hoc iam alij peregerunt certamen:

Nunc alius scopus est, -----

Odyss. X. 6.

si placet, collocandus: & sic vlciscamur philosophis factas iniurias, ut demonstremus, siquidem fieri potest. Secundum Epicureos ne posse quidem iucundè viui. Papè, ego risu edito dixi: Videre mihi istis hominibus in ventrem velle insilire, itemque de carnibus moturus: qui voluptatem detrahens hominibus clamantibus,

Non pugiles sumus, -----

Odyss. 9.

non rhetores, non ciuitatum praefides, non principes:

246.

Semper sola suauit sed nos conuicia, -----

omnisq; carnem suauiter afficiens motio, anima ad voluptatem quandam atque gaudium excitata. Itaq; mihi video ris nō voluptatem auferre, sed vitam illis, vbi suaem vitam eis non relinquis. Quid ergo, inquit Theo, si ipse orationem probas, quā opus est re⁴ prætentivtar, inquit, audiens & respondens vbi requiretis. principatum autem vobis tradō. Cū itaq; parumper tergiuersatus esset Theo: Aristodemus, Quam, inquit, compendiosa & plana nos interclusivia, duns nō sinis sectam illam de honesto causam priorre loco dicere. Nam homines, qui finem vitæ statuunt voluptatem, non facile est suaua vita depellere. sed si honesta vita exciderint, jucunda simul exciderunt. ipsi enim dicunt, Impossibile esse suauiter vivere sine honestate vitæ. Tum

ff 3 Theo.

*Voluptas
Epicureo-
rum.*

Theo. Hoc ergo, inquit, in progresu sermonis, si ita videbitur, reponemus. Nunc ipsis utem, quæ ab ipsis datur. Existimant Epicurei, circa ventrem esse bonum, reliquosque meatus carnis vniuersos, per quos voluptas, non dolor se insinuat. omnesq; pulchras & sapientes inuentiones existiisse ob voluptatem quæ circa ventrem versatur, & spem bonam de eo, vt sapiens dixit Metrodorus. Itaque ab initio statim, amice, videntur ieiunam, puritudinem, & instabilem boni causam statuere: & quæ cum meatus ipsis, per quos voluptates introducuntur, etiam ad dolores pertinere perforetur: aut potius, quæ voluptatem paucis, dolorem omnibus partibus admittat. Omnis enim voluptas circa artus, neroos, manus, & pedes est: quibus partibus subeunt atroces atque miseri affectus, fluxus podagrici & phagedænici, corrosiones, putrefactiones. Iam odorum & saporum suauissimos corpori si offeras, exiguum planissimum in eo locum offendes qui leniter & iucundè afficiatur: reliqua plerumque auersantur & ægræ ferunt. at nulla interim pars est, cui igni, ferro, morsu, scutica non sensus doloris inferatur. sed & æstus, & gelu, & febris totum corpus peraudunt. Voluptates aurarum instar ad alias atque alias corporis extremitates residentes, statim diffunduntur. neque multum durant temporis, sed instar ignium in aere subito discurrunt, simul & oriuntur in carne & extinguntur. De dolore testimonium Philoctetae Æschylei sufficit. qui serpentem non immisso pedi, sed tanquam sedem in eo fixisse morsu ait * dolori * neque alia talia, mouens ac titillans corpus. * Sed sicut Medicæ herbæ semen multis flexibus & per obliquum terræ innascens, ob asperitatē multo tempore perdurat: sic dolor vnicinos ac radices disseminans, carniq; impliatus, adhærensq; non diem modo aut noctem, sed & annos aliquot atq; lustra, ægræ alijs doloribus tāquam clavis violentioribus expulsis discedit. Quis enim tantum temporis edendo bibendo extraxit, quanto sitiunt febricitantes, & esuriunt obsidione circumuenti. quænam animi relaxatio & cum amicis oblectatio tanta est, quanti sunt cruciatus & torturæ à tyrannis immisæ? Hoc ipso scilicet corpus quam sit prauū, & natura ad iucundè viuendū ineptum intelligitur, quod magis perfert dolores quam voluptates: prædictumq; aduersus illos robore ac viribus, in his imbecillum est ac sa-

ac satietati fastidioq; obnoxium. Neque verò nos aggressos
de iucunda vita dicere, plura patiuntur ipsi proferre, vt pote
qui fareantur vltro voluptatem corporis exiguum esse, ad-
eoque momentaneam. si quidem non nugatur aut vana in
dicendo virtutia & tantia Metrodorus, dum ait saepe numero
nos expuere in despectum voluptatum corporis. itemq; E-
picurus, qui sapientem & grotantem inquit saepe ridere ob
morbi quo ergetur corpus magnitudinem. Quibus ergo
dolores corporis ita sunt faciles atque leues, qui sunt volu-
ptates alicuius momenti? nam vt neq; tempore neque ma-
gnitudine doloribus sunt minores, certè circa dolores ver-
santur, finemq; voluptatibus extremum hunc communem
præscripsit, omnis doloris sublationem. nimirum quod na-
tura usque ad dolorem abolendum augeat voluptatem, vl-
trà autem progredi huius nequeat magnitudo, variari dun-
taxat modis non necessarijs possit, cum non in eo est vt
doloris vacuitatem conciliet. Quæ autem cum appetitu
eo tendit via, vt pote mensura voluptatis, breuis admodum
est ac compendiosa. Itaque hoc loco sentientes rei exilita-
tem, è corpore tanquam sterili agro finem bonorum in ani-
mum transferunt. nimirum quod ibi voluptatibus pascua
& ampla prata suppeditent: quando

*Non est apri se quis Ithaca locus, & neq; planis Odyss. 5.
Porrektus spacijs.----- quando scilicet non facilis est 601.*

25 in caruncula hac voluptatu perceptio, sed aspera, admixus
multis alienis & qua pulsando exagitent. Sub hæc Zeuxip-
pus: Itane, inquit, nō tibi recte videtur isti facere homines,
qui initio facto à corpore, in quo primum ortus volup-
tatis conspicitur, inde ad animam transeunt. remque in ea
30 absoluunt? Rectè, inquam ego, & naturæ conuenienter:
si quidem melius aliquid heic & perfectius re vera inda-
gant atq; inueniunt, sicut homines faciunt in contempla-
tione rerum versantes ac ciuiles. Cùm verò audias ipsoi te-
stari ac vociferari, nulla re anima gaudere posse, nulla tran-
35 quillitate frui, nisi vel adsint vel expectetur voluptates cor-
poris, hasq; bonū eis esse: nōne videntur tibi animam pro
corporis colo usurpare, voluptatē vini instar è corpore tan-
quam prauo & perflente vase diffundentes per colum i-
stud, etatemque ei conciliantes, vt fiat aliquanto melior &
honestior. Quanquam vinum quidem diffusum à tempore

conseruatur, fitque suauius. voluptatis præter memoriam conceptam tanquam odorem quendam, nihil animus aliud conseruat, quæ in carne ut effebuit ita exstinguitur. Iplaq; eius memoria obscura est, ac nidoris similis: perinde ac si quis pridie quæ edit bibitve, eorum sibi imaginationes suggerat, inque animo recondat, scilicet his vsurus cum recentia non sint ad manum. Vide autem, quanto modestius Cyrenaici, quanquam ex eodem cum Epicuro poti poculo: qui re venera vti exhibita lucerna nequaquam censuerunt debere homines, sed tenebras prætendere: ne animus è conspectu simulacra actionis concipiens euidentia, crebrius appetitum inflammeret. At qui hac maximè resapiemt excellere sentiunt, quod euidenter recordatur, inq; seipso continet voluptatum imagines, affectiones, motus: ne dicamus nihil eos sapientia dignum profiteri qui volupta-

*Recorda-
110 Volu-
ptatum
qualis.*

* tum cluuiem quasi quandam ē corpore in animo relinqui putant: statim quidem manifestum est, Ex his vivi suaviter non posse. Fieri enim potest, vt absq; voluptate sit hęc voluptatis recordatio, quæ præsens quoq; exigua interdum est, & moderatè percepta facilè effugit: quando etiam istis, qui attoniti corporeas mirantur magniq; faciunt voluptates, his finitis non remanet delectatio, sed umbra quędam & somnium relinquitur in animo voluptatis quę auolauit, quo somnio quasi fomite ignis cupiditatū excitatur. Et quemadmodum qui per soporem sitiunt aut amant, eorum im- 25 præfectæ voluptates ac perceptiones acrius extimulant libidinem: ita & his non iucunda est voluptatum perceptarum memoria, sed reliquiae voluptatis inanes ac languidae multū habent stimulorum atq; aculeorum, quibus pungat palam se effere tem cupitudinem. Neq; probabile est, mode- 30 stos ac temperantes homines huiusmodi cogitationibus immorari, aut ea facere, ob quæ Carneadem subsannat ille, tanquam ex ephemēridibus reperentem, Quoties cum Hedeia aut Leontio rem habuisset, vbi Thasiū vinum bibisset, quibus Idibus splendifissimè cœnasset. Atrocē enim 35 ac belluinam in fruendis aut expectandis voluptatibus exagitationem animi ac rabiem designat tanta ipsius ad recordandum bacchatio atque adhæsio. Vnde & ipsi videntur mihi hæc absurdā animaduertentes, ad vacuitatem doloris & firmam affectionem carnis defugere, ac si in eo sita sit

vita iucunditas, ut cogites ista vel adfutura vel affuisse.
 sumnum enim & constantissimum gaudium adferre iis
 qui ratiocinati possint aiunt carnis firmam affectionem, e-
 iusque exploratam spem. Heic primum considera quam
 rem agant, itam siue voluptatem, siue indolentiam hinc
 in te transferentes, ex corpore in animum, ex hoc rursus
 quia contineri eo non possit, in corpus dilabentem. Itaque
 coguntur ad principium redire, delectationem carnis (sic
 enim aiunt) gaudio animae ut fundamentum substernentes,
 ac rursus laetitiam spe voluptatis finientes. At qui fieri quit,
 ut fundamento concusso, non id simul concurtiatur, quod
 ei inserviat aut qui explorata spes potest, gaudiumque illa-
 befactabile esse de re tot iactationib. ac mutationibus ob-
 noxia? quale est corpus, cui & foris imminent plurimae ne-
 cessitates, plurimi ictus: & in seintus habet principia ma-
 lorum, ratione auerti vila quæ nequeunt, alia non accidit,
 sicut cordatis hominibus difficultates vrinæ, intestinorum
 morbi, tabes, aquæ intercutes: quorum cum quibusdam
 ipse confitatus est Epicurus, alia Polynem, Neoclem, A. De Gola-
 gathobulum è vita eduxerunt. Neque nos illis hæc expo- pratibus
 bramus, qui & Pherecydem & Heracletū nouimus in gra. corporis
 uibus fuisse morbis. sed hoc postulamus, ut si fateri libet spes nulla
 ipsis suorum per pessimes corporum, neque vanis vocibus certa.
 ferociendo & auram popularem captando vltra arrogan-
 tis futilitatis culpam incurrere, aut non statuant carnis fir-
 mam affectionem principium omnis gaudii, aut non dicat
 gaudere & insultare doloribus eos, qui in grauiissimis mor-
 bis sunt aut cruciatis. Sæpe enim affectio corpori fir-
 ma contingit: sed de ea exploratam ac stabilem animus
 sanæ mentis compos nunquam concipit. verum sicut in
 mari (vt est apud Æschylum)

Nox incius gubernatori, qui sapit,

Dolorem,--- immò etiam in tranquillitate metu
 vacat: (futurum enim incertum est) sic animum corpore
 bene affecto & in spe de eius bono statu felicitatem collo-
 cantem, non licet absque metu & fluctuatione degere. Non
 enim foris duntaxat ut mare, ita corpus etiam tempestati-
 bus & procellis potest exagitari: sed plus turbarum, ea-
 rumque maiorum, intus alit atque effert. ac restiùs tran-
 quillitatem hybernæ aliquis quam carnis incolumitatem

*Humani
corporis
miseria,*

sperauerit sibi cōstanter adfutaram. Quid enim aliud postas mouit, vt homines animalia dicerent in diem viuentia, instabilia, incerta, soliorum similia, quæ anni statis temporibus nascuntur ac pereunt: quām natura corporis tot calamitatibus, damnis, morbis obnoxia? cuius etiā optimam, affectionem metuere iubent, ac diminuere. Est enim, inquit Hippocrates, ad summum progressa corporis bona affectio periculosa. Et Euripideus ille,

Modò quis vigebar carne culitus velut

Delapsa stella extinctus est.

10

Et formosos putant lœdi fascino & inuidia contuentium: quia vigor corporis ob imbecillitatem celerimè admittit mutationem. Omnino autem res ipsorum esse ad vitam doloris vacuam parandam malè accommodatas. ex his in-

*Metus fe-
licitati ad-
versatur.* tellige, quæ contra alios ipsi differunt. Flagitosos aiunt, omne tempus vitæ miserè & in metu exigere: quod eri-

fallere possint, tamen spem latendi certam atque indubitatem sibi sumere nullo modo possint: itaq; futuri metum identidem incumbentem non sinere eos gaudere, aut præsentibus confidere. Non animaduertunt hoc aduersum se ipsos esse ab ipsis dictum. Sæpe enim potest corpus bono in statu esse, ac sanitate frui: explorata spes fore vt semper eo in statu maneat, fieri potest nulla. Necesse est ergo, semper vt perturbére anxius q; sis de corpore propter futura, ac qd sit expectandum, neque vnquā te certā posse ac stabilem animo inducere fiduciam. Iam nihil peccare non ed facit, vt bono esse animo, & fidere rebus possis. Non enim hoc formidamus, ne quid iuste patiamur: sed ne quid omnino patiamur. neque molestum est, esse iniustum: non molestum aliorum iniustiam experiri. sed si non maiori, non minori quidem certè malo fuit Atheniensibus Lacharis, & Syracusanis Dionysii importunitas, quā ipsi Lachari & Dionysio hi enim turbantes perturbabantur, & male se tractatum iri suspicabantur, quia iniurias & maleficia vltro aliis intulerant. Iam turbarum iras, latronum crudelitates, hæredū iniusticias, tum pestilentias aeris, maris pericula, quo se Epicurus cùm nauigaret Lampasacum pœnè fuisse absortū scribit, quorsum attinet referre? sufficit ipsa carnis natura, materiam morborum in se continens, & (quod proverbio dicitur) loris ex ipso boe petitis, doloribus è corpore

pore vitam bonis malisque iuxta periculosam reddit, metusque plenam: siquidem de carne duntaxat & eius spe dicant, nulla alia de re gaudere aut fiduciā concipere quenam admodum Epicurus cūm aliis multis in libris scripsit, tum 5 in iis, quos de Fine composuit. Ergo non tantum infidum atq; inconstans principium suauiter viuendi sumunt, sed omnino contemtu facile ac exiguum: siquidē gaudendi matieres & bonum ipsis est malorū euitatio, neq; aliud se ex *Bonū quid cogitare posse, aut omnino in natura esse aiunt, in quo bo Epicureis.*

10 num collocetur, eo vno excepto, vnde malum eius expellit, vt Metrodorus scripsit in his quæ aduersus sophistas disputat. Est ergo bonum ipsum fuga mali: vbi enim pona tur bonum nihil est, nisi vnde nihil porrō potest exigi dolo rem molestiam ve faciens. Similia sunt hæc Epicuri, dicen 15 tis naturā Boni existere ex euitatione mali, memoriaq; & reputatione ac gratulatione, quod sibi ita euenerit *Quod enim, inquit, facit incomparabile gaudium, est magnum malū euitatum quod imminebat. Atq; hęc est natura boni, si quis recte adsequatur, deinde consistat, neq; inaniter ob* 20 ambulet de bono iugans *O ingētem hominum istorū voluptatem & felicitatem, qua fruuntur gaudentes quod nihil mali sunt passi, neq; molestia aut dolore afficiatur. Nón cureorum ne iure suo ob ista & sentiunt de se & dicūt quae dicunt? immo mortales dum seipso & diis æquales iactant, atq; ob nimia*

25 *Ridet Epicurus, ut ille qui nō sentiunt de se, neq; porci cedant, neque ouibus, in eo felicitatem statuentes, vt carni, & animo de carne procuranti bene sit. Enim uero animalium quæ sunt natura elegantiore & venustiore, iis finis non est fuga mali, sed & ad canendum præ satietae aguntur, & natatione aut volatu se oblectant, ac voluptate & animi elatione instigata omnis generis voces ac sonos imitari aggrediuntur, sibiq; inuicem 30 blandiuntur & exultim ludunt: natura eò ducente, vt euitato malo bonum querant, aut potius, vt omne molestum atque alienum propulsent, vt pote impedimenta sui boni & præstantioris naturæ. Quod enim necessarium est, id bonum non est: sed ultra fugam mali situm est id quod appeti & deligi debet: immo autem id quod suave est, & naturæ conue-*

conueniens ac vernaculum Hoc enim Plato pronunciauit,
qui probibuit etiam ne dolorum aut molestiarum evita-
tionem voluptates putaremus, sed veluti quandam adum-
brationem seu mixtionem vernacula & alieni, tanquam al-
bi & nigri ab imis partibus ad medium sese efferentiū: quæ
imperiti atque inscientes imi & mediī, pro summo extre-
moq; habeant. Quo in errore Epicurus est & Metrodorus,
substantiam summumq; gradum boni ponentes mali fu-
gam, gaudiumq; gaudentes mancipiorum quoddam aut
captiuorum, qui è vinculis sint dimissi, ac post contume-
liosam trastationem flagellorumq; verbera pergratum
habeant vngi & lauare: cùm quidem liberalē, puram,
sinceram, & vibicum expertem lātitiam neque degusta-
uerint vñquam, neque spectauent. Non enim si alien-
Mali fuge num est, carnes scabie, oculos lippitudine laborare: : id-
an sit bo-
ysm. 15
neq; ed scabere & detergere ex oculis defluentem humo-
rem, res est suspicienda. neque si malum est dolere, &
deos timere, perturbariq; ob ea quæ apud Manes esse pu-
tantur: ideo harum opinionum vacuitas beatum aliquid
aut præclarum haberi debet. Imò exiguum quandam pla-
neque arctum gaudio locum (in quo versetur ac volutetur
eo vsq;, vt malis quæ apud inferos creduntur esse non per-
turbetur) attribuit istorum opinio, aliquantulum vltra
vulgo recepta progrediens, huncq; finem sapientia pre-
figens, quem citra dubium appareat omnibus brutis esse. Si 25
enim ad indolentiam corporis nihil interest, ex se fene an à
natura vacuitatem habeat doloris: ne ad perturbationis
quidem animi vacuitatē referret, per fene, an à natura ad-
ēptus is hoc sit, vt ne perturberetur. Et quidem non absque
ratione dici potest affectionem à natura profectam, quæ 30
perturbationes excludit, validiorem esse ea, quæ has ratio-
ne & industria subterfugit. Defératur tamen vni tantum,
quantum alteri, certè sic liquebit, nihil eos brutis antecel-
lere, quod attineat ad vacuitatem perturbationis propter
ea quæ de diis & inferis dicuntur, & non extimescendos do-
lores aut cruciatus infinitos. (Ipse profectò Epicurus dixit,
Nisi nobis molestias exhibuissent ea quæ in sublimi sunt,
& quæ de morte ac doloribus feruntur, nihil ad hæc amo-
lienda nobis opus fuisse philosophia naturali) nam bruta
neque de diis in malam suspicantur partem, neque opinio-
nes

nes habent de iis quæ mortem subsecutura sint sinistras quibus conturbantur, atque omnino his de rebus nihil vel cogitant vel norunt metuendum. Quòd si Epicurei in anticipata dei notione tradenda prouidentiam reliquissent, s' videri poterat, homines prudentes plus bonæ spei de vita iucunda habere quam belluas. Quoniam autem finis disputationi de deo ab iis hic proponitur, vt non metuamus deū, desinamusq; turbari: cōstantius ego arbitror teneri hoc ab iis, quæ omnino deum esse non intelligunt, quam ab iis, 10 qui didicerunt deum censere qui non lēdat. Illa enim non liberantur superstitione, sed ne capta quidem ea vñquam fuerūt: neque deponunt cogitationem de numine perturbantem, sed ne venerunt quidem vñquam in eam. Eadem de inferis sunt dicenda. Inde enim bonum aliquid sperare, 15 neutrīs contingit. Suspici autem & metuere aliquid post mortē. minus euénit iis quæ omnino anticipata mortis noticia carent, quam iis qui p̄cipiūt mēte nihil ad nos mortem pertinere. certè enim eatenus ad eos pertinet mors, quatenus de ea ratiocinantur & considerant: belluæ protinus vacant cura rerum ad se non pertinentium. & cum verbera, vulnera, eadem fugiunt, eatenus mortem fugiunt, quatenus & illi. Talia sunt, quæ sibi s̄agientia comparata Epicurei dicunt. Consideremus porro qualia sint, quibus scipios priuant, & à quibus sese abigunt. Animæ delectationes, quæ eis ob iucundam corporis affectionem accidunt; si mediocres sunt, magni aut præclarí habent nihil. Si excellentes sint, præter quam quod vani & instabiles, importunas eriam & protervas, non profectio animi voluptates aut gratos motus, sed corporeas dixerit aliquis voluptates, animo veluti arridente iis simulque luxuriante. Quas verò dignum æquumque est lœticias & gaudia animi 25 *Animi ſ&g;*
dici, eæ contrarii sunt vacue, neque palpitacione aut mor-
sum admixtum vllum, vllamve penitentiam habent. Eæ delectationes bonum habent animo familiare, eiique verè
30 conueniens, & genuinum, nō adsciticum, sed summe con-
fentiens rationi, enatum ea ex animi facultate, quæ con-
templando vero, discendiq; studio, aut quæ agendo & ho-
nesti tractationi est destinata. Quam multas, & quantas vo-
luptates harum vtraque proferat, dicendo enumerare fru-
stra quisquam conetur: breuiter mentionem earum subii-

*Historia.
Fabula.*

cere licet. In promptu sunt historiæ, quæ cùm multas habeant animum oblectantes tractationes, perpetuum veritatis studium nunquam expletum, nunquam exsatiabit voluptate: quæ voluptas etiam falsis aliquam conciliat gratiam, ut cùm figmentis & poematis fidem non adhibeamus, tamen insit his quædam persuadendi vis. Cogita enim apud animum tuum, quæ morsum sentiamus, vbi Platonis Atlanticum, aut Iliadis postremam partem legimus: veluti tēplo clauso aut theatro desideratæ fabulæ reliquæ. Ipsius autem veritatis cognitione ita est amabilis, ita desiderabilis, ut ipsum hoc vivere & esse propter cognitionem data videatur: & quæ mors habet tristissima, obliuio sunt, ignoratio, & tenebrae. Itaque ergo me hercule omnes ferre uno ore reclamant iis qui mortuos sensu priuant: quod in sola anima sentiente ac cognoscente vi ponunt vitam, esse, & gaudere. Licet enim etiam eorum quæ molesta nobis sunt quædam interdū cum voluptate audire: ac s̄pē turbati aliorum sermonis & lacrymantis, tamen dicere iubemus, ut ille:

A. Eheu, mali ipsius est dicendi tam locus.

B. Et audiens mihi. Sed audire est opus.

Verum hoc quidem videtur voluptatis omnia cognoscendi quædam esse intemperantia ac fluxus vim rationi faciēs. Cūm vero nihil in se habens molestum aut damnosum historiæ, vel narratio de rebus pulcris ac magnis, adscuerit orationem vi elegantiāque præditam: (vt cum res Græcas 25 Herodotus, Persicas Xenophon exponit,

Et quos diuinus numeros cantauit Homerus, aut Eudoxi de conuersationibus orbium cœlestium, Aristoteles de conditis vrbib. & de rebus publicis libri, Aristoxeni vita virorum) nō modò ingens & copiosa ibi exhilarans 30 di animi materies offertur, sed & pura, pœnitentiæq; secura. Quis enim vel esuriens edere, vel sitiens bibere malit ea quæ apud Phæaces fuerunt proposita: quam Vlyssis recensionem suorum errorum cognoscendo percurrere? aut quem magis iuuet dormire cum formosissima muliere, quam in 35 uigilare iis quæ de Pantheia Xenophon, de Timocleia Aristobulus, de Thisba scripsit Theopompus. Verum ab his voluptates delectationibus Epicurei animum auocant. Adde, quod est in mathe- iam à mathematibus profectas inde exturbant. At enim historiæ simplex quædam & plana ac leuis adest delectandi occasio.

casio. Quæ à geometria, astrologia, & harmonica veniunt voluptates, iis acres & variæ illecebræ aditum parant, neq; vlla deest inescandi occasio. descriptionibus enim suis mathemata tanquam illicibus quibusdam ad se trahunt. quam qui gustum percepit, siquidem rerum imperitus non sit, obambulat Sophoclea ista cantillans:

Musarum exagitat me Galidus furor.

Nec cura mihi, nunc quam lyra, quam modi,

Est quidquam.

10 non Thamyras alia de Musis operam impedit, ac mehercle ne Eudoxus quidem, Aristarchus, & Archimedes. Quando enim picturæ dediti adeò suorum afficiuntur operum specie, vt Nicias pingens Necyam sæpe è seruis quæsiuerit, Translæne esset: & opere absoluto cum Ptolemæus rex e-
15 ius emendi gratia mitteret l.x. talenta, non accepert pecu-
niā, neque tabulam vendiderit. quas & quantas crede-
mus voluptates è Geometria & Astrologia decerpisse, Eu-
clidem cùm scriberet Dioptrica, Philippum demonstratio-
ne de figura Lunæ litteris mandata, Archimedem cùm an-
20 guli ministerio deprehendisset, diametrura Solis tantam
esse maximi circuli portionem, quanta est angulus ille de
quatuor angulis rectis? quod idem volo intelligi de Apol-
lonio & Aristacho aliarum id genus rerum inuentoribus,
quarum hodieque consideratio magnas voluptates &
25 mirabilem animorum alacritatem apud discentes exci-
tat. Indignum verò est è culinis & prostibulis accersitas vo-
luptates cum his contendendo, dedecus inferre Musis &
Heliconi,

Vbi nego pastor pascere conatur pecus;

Ferroq; sunt intacta loca.---

30 Nam mathematicæ voluptates verè sunt pascua apum vitii exhortia: istæ porcorum & caprorum pruritibus sunt similes, porro animi facultatem quæ omnis generis affec-
tionibus est opportunissima opplentes. Sanæ res est varia & proterua, studium voluptatis. Neq; tamen in hunc usq; diem quisquam amica potitus præ gaudio solenne sacrificium fecit: aut statim mori optauit, si daretur obsoniis bel-
lariisq; regiis impleri. At verò Eudoxus Phaethontis mo-
do cōburi vout, ea lege, vt sibi antè liceret ad Solē adstāti,
figurā, & magnitudinē, formamq; astri perdiscere. Et Py-
thagoræ

thagoras bouem immolauit, delineationis geometricæ causa. sic enim perhibet Apollodotus.

Pythagoras celebri diagrammate quando reperto,

Maltato fecit splendida sacra boue.

Sive id pertinet ad hoc, quod in rectangulo triquetro longissimi lateris quadratum reliquorum laterum quæ angulum rectum conficiunt quadratis in vnum conflatim æquale esse demonstravit, sive ad questionem de area parabolæ. Iam Archimedem à descriptionibus geometricis vi australium serui vxerunt ille interim strigili lineas in ventre ducebatur. & inter laudandum cum ex aquæ (vt traditum) supra labrū solii elisæ effluxu excogitasset corone dimensionem, tanquam furore quadam aut diuino instinctu exagitatus prosluit, vociferans, Reperi. hacque voce saepius repetita perrexit ire. Neq; verò audiuiimus, vel gulæ addictissimum quæquam clamare, Voravi: vellasciutimum, Amaui cùm quidem & sint & fuerint innumerí intemperantes. sed & ut impuros auersamur eos, qui coenarū vehementiori cum affectione animi recordantur: vt qui nimium delectentur exiguis & nullius preci voluntatibus. At Eudoxi & Archimedis ac Hipparchi instinctu diuino concitatorum comites esse volumus, Platonique credimus, qui de mathematicis pronunciauit, ea ob inscitiam hominum imperitiam q; neglecta, vt tamen ob venustatem suam incrementa facere. Enim uero has tot tantasque voluptates veluti perenni è fonte manantes Epicurei deuitant atque auersantur, neque patiuntur earum gustum percipere quicunque se ad ipsos contulerint. sed alii mandant, vt ciratis lembis eas fugiant: & Pythoclem omnes ab ea secta viri, omnes mulieres per Epicurum orant atque obsecrant, 30 ne disciplinam, quæ liberalis dicitur, magnificare sectari. studeat. & Apellem quandam mirantur ac maiorem in modum amplectuntur, quod (vt scribunt) à mathematicis iam inde ab initio abstinentio purum sese conservauerit. De historiis, vt cætera omittam quæ hac in re eo rum ruditatem arguunt, verba duntaxat apponam Metrodori, qui in libro de poetis sic scripsit. Proinde ignorare te dicens ab utra parte fuerit Hector, ignorare etiam primos „ Homeri versus aut quæ in medio sunt, non est quod trepides. Iam corporis voluptates Etesiarum in morem post vi-

goram

gorem elangescere ac desinere, non fugit Epicurum. Dubit atque an sapientiam senex factus & ad coitum ineptus, pulcrarum adhuc tactibus & contrectationibus gaudeat, sane non cum Sophocle sentiens, qui libenter à voluptate hac tanquam à domino agresti & furioso se profugisse dixit. At enim voluptatibus fruendis deditos oportebat, cum cernerent multas voluptates senectute aboleri, & quod est apud Euripidem,

Ætate grandibus Venerem aduersarier:

- 10 huiusmodi, quales retuli, voluptates potissimum conquiri, & quasi obsidionis metu frumentum quod corrumpi & perdi non posset congerere. atque ita postquam Veneris per vitam sacra coluisse, præclaras eius festiuitatis appendices cōficere, versando in historiis aut poematis, & musicas ac geometricas tractando questiones. Non enim in annum inducere subiussit cæcas istas & edentulas contrectationes, si didicissent ut nihil aliud, saltem de Homero aliquid & Euripide scribere, ut fecerunt Aristoteles, Heraclides, Dicaearchus. Illi verò nimirum hoc commeatu neglego, 20 et, cum reliqua ipsorum tractatio delectationis expers & arida esset, (quomodo ipsi virtutem appellant) & omnino tamen voluptate affici vellent, corporisque ad eam rem deficeret, fatentur turpiter se & intempestive agere, dum & pri- stinas in memoriam sibi reuocant voluptates, & antiquis 25 penuria nouarum vtuntur, tanquam muria cōditis & mortuis, aliasq; rursum exanimas in carne, veluti in frigido ci- nere ignem, contra naturam succendent. quippe nihil proprium in animo paratus qui habeant, quod alicuius momēti oblationem gaudiumq; conciliare possit. Ac cætera 30 quidem à nobis, ita ut in buccam venerunt, dicta sunt. Mu- *Musica ab*
Epicuro
posthabita
sicam verò (quantarum voluptatum & elegantiarum ferti-
lem?) eos vitare & fugere, ne si velis quidem, ignorare pos- sis: ita absurdâ sunt quæ hac de re Epicurus tradidit. Pro-
nunciat enim sapientem spectaculis debere esse deditum
35 in publico, scenicisque actionibus & musicis auditionibus
ita ut quenquam alium gaudere. sed musicis questib;,
& eruditis disquisitionib; eorum qui iudicium sibi de hac
re sumunt, ne inter pocula quidem locum concedit. immo
regibus Musarum studiosis autor est, ut in coniuuiis narra-
tiones militares, & importunas scurrilitates potius tole-

rent, quād disputations de musicis & poeticis quæstionibus institutas. Hæc enim ausus est scribere in lib. de regno: tanquam si ad Sardanapalum scriberet, aut Naratum Babylonis satrapam. Non enim Hieroni, Attalo, aut Archelao persuaseret, vt iussis è conuiuio surgere Euripide, Simonde, Melanippide, Cratete, Diodoto, Cardaces secum collocarent, & Arianitas, & Callias securas, ac Thrafonidas aliquos & Thrayleontas, ylulatus & plausum tumultū excitatueros. Quod si Ptolemæus qui primus musicos conduxit in præclara ista & rege digna incidisset præcepta, nōne iuditurus erait Samiis: O Musa, quæ inuidia? Nam Athænensium quidem nemini conuenit ita infensum Musis esse, iisq; bellum facere.

Pindarus

Pythorū

I.

*Sed quæ cara louin non sunt,
Conseruantur, q̄bi audiunt
Pieridum vocem.*

15

Quid ais Epicure? prima ætate in lucem progrederis, citharædos auditurus & tibicines? in conuiuio n̄ Theophrastus de concentibus vocum differat, aut earum de mutationibus Aristoxenus, & Aristophanes de Homero, manibus aures occupabis indigans & abominans? Nonne magis scitus fuit Athæs ille Scytha, qui cum Aminias tibicen captus inter pocala fistula cecinisset, iurauit suauius se auditurum equum hinnientem? Nonne profitentur se pulicias aduersum res bellum suscepisse nulla pace finiendo, idque non indictum, qui nisi voluptas adsit, nihil purum, nihil egregium amplectuntur & amant? Nonne æquius erat suauiter viuendi gratia vnguentis eos & suffitibus, cantharorum & vulturum in morem esse iniquos, quæ criticorum & musicorum sermonē impurum ducere cum que fugere? Quæ enim tibia aut ad cantum concinnata tibia, aut

*Quis clarum chorus ex probè
Doctis artificum gutturibus sonum*

Depromens---

35

ita delectauit Epicurum & Metrodorum: vt Aristotelem, Theophrastum, Hieronymum, Dicæarchum disputatione & doctrinæ de choris, & quæstiones de tibiis, numeris, ac concinnatione sonorum? Verbi gratia, Cur æqualium tibiatur ea quæ angustior est, grauiorem edit sonum? cur fistula

fistula sursum elata omnes sonos acutiores, inclinata tur-
 sus grauiores profert: cur cum alia si coniungatur, grauius,
 sola autem acutius sonat? Cur si in orchestra theatri paleæ
 spargantur aut puluis, populus cæcatur? cur Alexandrum
 Pellæ proscenium æreum facere volentem inhibuit artifex,
 corruptum eum vocem histriorum dicens? Cur inter
 musices genera chitomaticū animum maxime diffundit,
 harmonicum componit? Iam poetarum singularia inge-
 nia, figura, & formarum discendi discrimina, ac quæ-
 stionum difficultum solutiones, cum decoro & nitore con-
 uenientem rei propositæ probabilem, habentes rationē,
 videntur mihi (quod Xenophon aiebat) etiam amoris ob-
 liusionem inducere, tantam adserunt voluptatem: cuius
 neq; fiunt, & nolle etiam se fieri participes aiunt Epicurei.
 15 Qui sanè cùm facultatem animi cōtemplatricem intēdant
 corpori, & quasi plumbeis molibus in carnis cupiditates
 detrahant, nihil absunt ab equisnibus & pastoribus fenu
 aut calamū aut herbam aliquam prædicantibus, quod suis
 ista pascere & edere pecoribus conueniat. Nonne enim ita
 20 volunt animam voluptatibus corporis porci in morem
 paſcentis saginari, quantum ſpes aliqua ſuppeditat de car-
 nis ſuaui affectione, ciuile recordatione? cum non finant
 peculiarem ſibi eam exſeſe capere aut petere deleſationē.
 At verò quid potest absurdius fieri, quām, cùm duæ ſint ē
 25 quibus homo componitur partes, corpus & anima, quarū
 quidem hæc principatum obtinet, corporis propriū quod
 dam, domesticum, & naturæ conueniens eſſe bonum, nul-
 lum animæ: ſed eam desidentem in corpus habere conuer-
 ſos oculos, eiusq; affectionibus arridere, vnaq; voluptate
 30 & gaudio frui? ipsam ab initio immobilem, omnifq; af-
 fectionis vacuam, nihil omnino habere quod deligat, quod
 appetat, quo gaudeat? Aut enim oportuit eos ſimpliciter
 ſententiam ſuam reuelantes hominem totum carneū face-
 re, quod nonnulli audent animæ ſubſtantiam negantes,
 35 aut duas naturas diuersas in nobis ſi relinquunt, proprium
 utriusque etiam relinquere bonum & malum, familiare &
 alienum. quo modo ſciliſet ſenſuum vnuſquaque ſuo eſt
 destinatus ſenſili, & omnino ſimili inuicem afficiūtur mo-
 do. Eſt autem animæ proprium ſentiendi instrumentum
 mens, cui nullam rem peculiarem ſubiicere quam ſpectet,

Hominis
due par-
tes.

qua moueatur, nullam cognatam affectionem qua soleat gaudere, omnium est absurdissimum. nisi fortassis aliqui hoc illis falsò & per calumniam imputantes fallunt? Respondi tum ego in hęc verba. Non equidem nos talem sententię feremus. itaq; intrepide reliquę orationis perseque-^s re. Qui? aiebat. Non enim in dicendi partes nobis Aristodemus succederet, si tu plane fessus es? Omniño, inquit Aristodemus, si itidem tu vel ille est defatigatus fueris. Verum tu, bone vir, qui etiamnū viges, utere teipso, neq; ob molliciem detrectantis opinionem de te excita. Et quidem, sub-¹⁰ iiciebat Theo, id quod restat admodum est facile. superest enim ut enarretur, quanta actionibus concilietur homini voluptas. Cæterū ipſi hoc Epicurei dicunt, suauius esse afficere quam affici beneficio. Non abnuerim etiam verbis beneficium posse conferri. sed certe in actione pars maxi-¹⁵ ma & potissima consistit: quod & benefaciē di vocabulum indicat, & ipſi fatentur. Paulò enim ante audiuimus istum dicentem, quales voces emiserit Epicurus, quales ad amicos literas dederit, prædictans & summis vehens laudibus Metrodorum, quod is præclare & egregio conatu ex Astu ²⁰ in Piræum descendisset Mithro Syro opem laturus. cum quidem nihil tum egerit Metrodorus. Quas ergo & quantas fuisse existimatis Platonis voluptates, cum ab ipſo profectus Dio euerit Dionysium, & Siciliæ libertatem reddidit? aut Aristotelis, quando patriam humi prostratam ere-²⁵ xit, ciuesq; postliminio reduxit? aut Theophrasti & Phidie, ubi patriæ suę tyrannos exciderunt? quid enim apud vos, quibus isthac sunt notissima, commemorem quam multis subuenerint viris, non tritico mittendo, aut farinæ modio: sicut Epicurus misit quibusdam. sed exsulibus redditum con-³⁰ ficiendo, vinclis liberandis, reddendisq; vxoribus & liberis his qui eos amiserant? Sed ne si cupiam quidem, possim præterire in eptias hominis, qui cum Miltiadis & Themistoclis res gestas sub pedibus collo casset & extenuasset, de seipso ad amicos hęc scripsit. Strenue ac magnifice res no-³⁵ stras in frumento comparando administrauit, vestrasque erga me benevolentia signa ad cœlum vique pertinenia edidistis. Quid si quis ex epistola philosophi modicum illud frumenti exemisset, verba opinionem poterat excitare, scriptam esse causa agendarum pro tota Gracia aut Athenei-

*Actionum
Voluptas.*

nienſi populo liberato gratiarum. Mittamus in præſentia
hoc, quod ad corporis voluptates natura multiplici ſumtu
atque impendiis indiget, neq; in iure & lente dulcissimum
ineſt: fed appetitiones deditorum fruendis voluptatibus
ſ obſonria requirunt, & Thasium vinum, & vnguentā, & cu-
pedias, & placentas melle largo rigatas: præterea formosas
& q̄ate integra mulieres, quales circa hortum Epicuti ver-
ſabantur Leontium, Boidium, Hedeia, Nicedium. Id qui-
dem in confesso eſt animi læticia ſubiectam oportere eſſe
actionum magnitudinem, & pulcritudinem facinorū me-
morabilium, ſi non vanā, ignobilis, & puerilis, ſed pondero-
fa debeat eſſe, ſtabilis, ac magnifica. Quod autem Epicurus *Epicuri 14*
ob ſuauem affectionem animo effertur nautarum inſtar A. *Elania.*
phrodiſia (ea ſunt festum Veneris) agentium, & magni ſeſe
15 facit, quod in morbo ſe exercuerit, conuiua amicorum
quædam inſtruerit, aquæ intercuti humorem ſuperindu-
cere non inuidet, & extremonrum Neoclis verborum re-
cordatus ſua peculiariſ modi voluptate cum lacrymis con-
tabuerit: haec nemo ſanx mentis vera gaudia appellauerit.
20 ſed fi ſi quis eſt animaſ Sardonius riſus, iſ in huiuſmodi eſt vio-
lentiſ læticiaſ ac perinxitiſ ſletu riſibus. Si quis tamēn læti-
cia nomine iſta dignabitur, conſidera mihi excellentiam
harum voluptatum:

Confliſis noſtriſ lau eſt attonſa Laconum. &

25 *Hic patria eſt, hoffes, Roma memorabile ſidus. &,*
Ambigo, tene hominem, ſel numen dicere parſit.

Cum autem mihi ante oculos ponō Thraſybuli & Pelopio-
dæ illuſtria facta, & apud Platæas, Aristidem, Miltiadē Ma-
rathonæ, ibi (ſecundum Herodotum vt loquar) cogor hanc
30 proferre ſententiam, Viræ in agendo occupate plus volu-
ptatis quam honesti eſſe. Testimonium mihi etiam Epami-
nondas præbet, qui hoc ſibi (vt fertur) incundiffimum eue-
niſſe dixit, quod parentes iſpicio viuenteſ trophæum ipſo
duce apud Leuctra erectum conſpicerunt. Contendamus
35 ergo cum Epaminondæ matre matrem Epicuri, gaudētem
quod filius in hortulum ſeſe abdiſit, & communia iure cum
Polyæno meretrice Cyzicena ad ſobolem procreandam v-
titur. Matrem enim & ſoſores Metrodori nimio ob eius
nuptias gaudio fuſile eueſtas, reſcripta ad fratrem, quæ in
libris exſtant, abunde docent. vociferando enim in clamo-

rem erumpentes isti homines produnt suauiter se vixisse,
florente, & vitam suam summis vehunt laudibus. Serui cùm
Saturnalia cœnant, aut Liberalia in agro vagantes cele-
brant, v'lulatum eorum & tumultus ferre non possis, præ
gaudio & imperitia rerum pulcrarum talia agentium & lo-
quentium:

*Quid desides? quin bibimus, & capimus cibos?
Sunt hac, miselle, in promptu: cur tibi insides?
Vocem statim hi dedere. tum Bacchi liquor
Infunditur, & corona aliquis ornat caput.
Lauriq; pulcrum ad frondem turpiter canit
Indigna Phæbo; ianuamq; alius domus
Pulsam operiens, excludit caram coningem.*

¶ Nōnne verò horū similia sunt ea quæ ad fratrē scribit Me-
» trodorus. Nihil attinet, ô Timocrates, Græcis salutē para- 15
» re, aut ob sapiētiam ab iis coronas accipere: sed edere & bi-
» bere vinū ita ut ventri nō noceat, eq; sit gratum. Et rursum
» iisdem in literis scribit. Gausus sum vehementer, & feroci-
* » re cœpi, q; ab Epicuro didici recte ventri gratificari. Et: Nā
» ô naturæ indagator Timocrates, circa ventrē est bonum. 20
Omnino aut̄ ilti homines totam voluptatē, eiusq; magni-
tudinē ventre quasi centro posito circūscribunt: splendida,
& regali, ac magnitudinē animo, lumen, trāquillitatē q;
cōferente voluptate, quæ vere gaudio totū perfundat ho-
minem, non possunt frui quippe vitā exitus expertē, à repu- 25
& humanitate alienam, & quæ nullo ad honorem elegan-
tiātē, cieatur in st̄itu, cum sibi delegerint. Enim uero a-
nimus res est minime iners aut exilis aut abiecta, neq; cupi-
ditates suas, quomodo polypi flagella sua, tantum usque ea
quæ esui sunt extendit. sed has celerrimē præcidit satietas 30
momento tēporis, & minima hora portiuncula. Auges cen-
tibus aut̄ impetibus quibus ad pulcrū incitatur, eq; propo-
situm honorem & gratiam, mensura eius non est vitæ tem-
pus: sed honoris humanitatisque studium totam attentans
æternitatem, certatim pulcris actionibus elegantibusq; fa- 35
ctis contendit, voluptatem habentibus immensam. quas
ne fugiendo quidem evitare possunt boni, vndiquaque oc-
currentes sibi & circumfusas, cum lacticiam percipiunt ex
eo quod multis beneficerint.

Hunc velut numen, quacunq; incedit in Erbe,

suffic-

Suspiciunt cuncti......

Qui enim sic alios afficit, ut & gaudeant eo viso & exsultent,
tangereq; & compellare desiderent, vel cæcus videat hunc
magnas in se habere ac perfrui voluptates. Itaq; etiam non
defatigantur benefaciendo, neq; animum despondent, sed
huiusmodi eorum audiuntur voces:

Magni pater precij creat mortalibus. Item,

Non desinamus bene mereri de hominibus.

Et quid opus est de summe bonis dicere: Si cuiquam medio
10 criter malorū iam morituro, potestatem vitæ & mortis ha-
bens siue deus siue rex vnam protogit horam, ut ea vñus vel
ad honestū facinus vel ad fruitionem voluptatis, statim vi-
ta decedat: quis isto tēpore mallet cum Laide cōcumbere,
aut vñū bibere Ariusium, quam Aethia occiso liberare A.
15 thenas? Thebaas equidē puto neminem. Nam gladiatores
etiam video qui non plane sunt belluini sed Græci, in arenā
intraturos, multis ac preciosis propositis cibis, libētius isto
tempore mulierculas suas amicis cōmendare, & seruos li-
bertate donare, quam ventri grātificari. Immo si quid ma-
20 gnum habent voluptates corporis, commune id est iis qui
in agendis rebus versantur. Nam hi quoq;

Vescuntur Cerere, & Lenai rore rubentis,

Illa. s. 341.

& cum amicis conutuia agitant. idque multo ni fallor ala-
crius certaminibus & actionibus obitis, ut Alexander, ut
25 Agesilaus, ac mehercle Phocion & Epaminondas: quam hi
ad ignē vñcti, & lecticarum gestatione sensim concussi. Ve-
rū illi has cōtemnunt voluptates, quia in maioribus istis
sunt. Quid enim referam noluisse cœnare Epaminondam,
cūm cœnam vidit quam pro re familiari sumtuosorem, ac
30 dixisse amico: Putabam te sacrificare, non insolenter luxu-
riare? quādo Alexander etiā Adæ coquos reiecit, Meliores,
inquiens, se obsoniorum conditores habere, nocturnum
iter ad prandij, & huius exitatatem ad cœnæ suavitatem: &
35 Philoxenum qui per epistolam emine vellet formosos pue-
ros interrogaret, patrum absuit quin procuratione cōmissa
deiceret. & verò cui magis licebat? Sed sicut inquit Hip-
pocrates è duabus doloribus minorem maiore obscura-
ri: sic voluptates etiam corporeæ à voluptatibus agendo

Sobrie.

Memoria.
& honesti studio partis ob animi læticiam ingentem ac *Voluptas-*
incomparabilem oblitterant & extinguntur. *Quod si tum,*

ergo, vt aiunt, memoria pristinorum bonorum maxime facit ad iucunditatem vitę Epicuro quidem nemo, putō, nostrū fidem habebit, eum inter maximos dolores & gravissimis in morbis animam agentem recreatum fuisse memoria perceptarum olim voluptatum. Imaginem enim visus in profundo conturbato & fluctu facilius aliquis animo concipiat, quām voluptatis memoriam residentem in tanta corporis exagitatione atque laniatione. Memoriam verò actionum nemo, ne si id conetur quidem, potest amoliri à se. An enim, aut quomodo Arbelorum Alexander oblitus fuisset, aut Pelopidas Leontiadæ, aut Salaminis Themistocles? Marathoniam enim pugnam hodie que Athenienses, Leuctricam Thebani, & nos Daiphanti apud Hyampolin, vt nostis, celebramus solenniter, sacrificiisque & honoribus Phocis repletur. neque quisquam nostrū cibo & potu quibus vescitur ita delectatur, vt eorum rebus ges sis. Cogitari verò potest quanta in leticia gaudioque & hilaritate iij vixerint, qui horum autores fuerunt facinorum: cum memoria 10. & amplius a norū delectatio-

Voluptates nē non amiserit. Porrò à gloria etiā quasdā proficisci vo- 20
à gloria luptates Epicurus fatetur. Quī verò nō hoc faceret? ita insano flagrans atq; æstuans gloria studio, vt non modò negaret vllis se vsum præceptoribus, & cum Democrate decreta eius totidem verbis suffurato altercaretur de syllabis & apicibus, nullumq; diceret existisse sapientem extra se & 25 suos discipulos: sed scriberet etiam, sibi cum explicaret naturam rerum ad genua accidisse suppliterq; ea tetigisse Coloten: Neoclem autem fratrem statim à puero pronunciauisse, neminem Epicuro sapientiorem vñquam fuisse: matrem quoq; suam in se tot tantasq; habuisse atomos, qua- 30 rum congressus sapiens ederetur. Non igitur, sicut Callicratidas aiebat Cononem mare adulterare, ita iure aliquis dixerit Epicurum turpiter ac furtim captare gloriam, viq; in eam se ingerere, cum palam ea non potiatur, sed amet tantum ac totis viribus affectet? Sicut enim præ fame cor- 35 pora cibo destituta coguntur cōtra naturam ex scipis alimentum petere: ita ambitio hoc mali in animis ingenerat, vt laudum audi, quando ab aliis eæ non conferuntur, ipsi se laudent. Cæterū qui hoc modo sunt erga laudem & gloriam affecti, nō nne satentur se magnas cōmittere volu-
ptates,

ptates, dum ob imbecillitatem vel molliciem fugiunt magistratus, recip. gubernationem, amicitias regum: quibus à rebus magna bona vita proficisci dixit Democritus. Nemini enim homini persuaserit Epicurus, se, qui Colotę adorationem & Neoclis testimonium tanti fecisset, si à Græcis Olympiæ publico exciperetur plausu, non insanitum præ gaudio & v lulatum fuisse editurum? ac non potius ita præ læticia se elaturum,

Inflata cen Veteris lanugo cardni,

10 vt est apud Sophoclem. Quod si dulce est gloria esse prædictum, nimirum molestum erit esse inglorium. atqui nihil est ab omni gloria alienius, quam amicis, actionibusq; carere, deum nullum putare, soli vacare voluptati, omnes res negligere. quæ quidem omnes ipsis exceptis homines Epicureorum sicut tribuunt. Dicat aliquis, immerito hoc. Atqui non veritas hic, sed fama spectatur. Et sane libros ac decreta maledica ciuitatum contra Epicureos scripta non proferemus. odiosum enim hoc fuerit. Sed profecto si oracula, diuinatio, deorum prouidentia, parentum in prolem innatus amor & dilectio, si reipub. administratio, principatus, hæc inquam si cum gloria & laude sunt coniuncta: eos qui dicunt non esse salutem Græcis parandam, sed edendum bibendumq;, ita vt ventri neque noceat & sit gratum, necesse est infamia laborare, malosque existimari. & cum tales habeantur, dolore affici, & vitam vivere turpem: siquidem dignitatem & gloriam pro re iucunda putant. Hæc locuto Theone, placuit finem deambulandi facere. & pro more nostro in subsellis confidentes, dictaque considerantes silentium tenuimus non diurnum. Zeuxippus enim iniecta è dictis cogitatione, Quis, inquit, reliquam orationis partem absoluet? nondum enim suo fine conclusa est, cum modo diuinationis & prouidentiae intulerit mentionem. quorum contemnum Epicurei aiunt non minimum conferre momentum ad voluptatem, tranquillitatem, & fiduciām vitae. itaque etiam de his dicendum est aliquid. Aristodemus sub hæc ita locutus est. De voluptate quidem fere dictum est hoc, Epicureorum sermonem, vt maxime id consequatur quod habet propositum, metum auferre quendam & superstitionem, nullam autem læticiæ & gaudij deorum causa concipiendi præbere materiam: sed facere

vt ita sumus erga eos affecti neque timendo neq; gaudendo
quomodo sumus erga Hircanos aut Scythes affecti, neque
boni ab iis quicquam neque mali exspectantes. Si quid
Mortui an autem addendum est dictis, id ab ipsis sumemus. Primum
lugendi. est hoc, quod dolores, lacrymas, & gemitus in morte eorum,
qui cari fuerunt excludentibus repugnant, dicuntq; indo-
lentiam quæ affectionum vacuitatem efficit, à maiori ma-
lo proficiisci, crudelitate vimirum aut immoderata arro-
gantia & rabie. itaque præstare affici, morere, oculos riga-
re, flendoque tabescere, & quæ alia sunt gestuum genera
vsurpare, quibus homines videntes volunt molles & suorum
studiosi videri. Hæc enim Epicurus cum aliis multis locis
tradidit, tunc in scripto super morte Hegesiana actis ad patrē
eius Positivum, & fratrem mortui Pyrronem. nu per enim
forte fortuna has epistolæ pellegi. Ego autem contradico, 15
opinionem quæ deorum naturæ est aduersa, non minus ef-
se immanitatem & ambitionem malū, quam ad opinionē iij nos
ducunt, dum gaudiū propter numen vna cum eius iræ me-

Opinio de tu abolent. Præstat enim insitam esse opinioni de deo ac
diis qualis contemperatam affectionem quandam mixtam è verecum 20
esse debeat dia & metu, quam hoc dum fugimus, neque spem nobis, ne
que gratiam, neque fiduciam bonis præsentibus, neque re-
bus aduersis conuersationem ad deum relinquere. Evidem
oportet omnino opinioni de diis superstitionem, tanquam
oculo lemam, adimere. quod fieri cum possit, non est vna 25
cum superstitione excienda aut excæcanda fides, quam
de diis plerique habent. Ea autem non est horribilis quæ-
dam aut tetrica persuasio, qualem isti singunt, calumnia
prudentiam impentes, quæ hominibus tanquam puc-
ris ingrat, aut supplicio scelerum tragicō sit inscripta. Ve- 30
rum pauci homines deum ita timent ut non præstet non
metuisse. Qui autem eum timent ut principem bonis be-
tū rectus. nignum, malis infestum, vno illo metu liberati à studio
peccandi, neque multis opus habentes liberatoribus, cum
malicia apud ipsos paulatim quasi contabescat, minusani- 35
mo conturbantur, quam qui indulgent vitiis audentque
sclera, ac statim deinde metu & pœnitentia corripiuntur.
Plerorumque vero & indoctorum, neque penitus tamen
prauorum hominum de deo sensus, habet is quidem cul-
tui & honori permixtum quendam tremorem & metum,

Metus deo metuisse. Qui autem eum timent ut principem bonis be-
tū rectus. nignum, malis infestum, vno illo metu liberati à studio
peccandi, neque multis opus habentes liberatoribus, cum
malicia apud ipsos paulatim quasi contabescat, minusani- 35
mo conturbantur, quam qui indulgent vitiis audentque
sclera, ac statim deinde metu & pœnitentia corripiuntur.
Plerorumque vero & indoctorum, neque penitus tamen
prauorum hominum de deo sensus, habet is quidem cul-
tui & honori permixtum quendam tremorem & metum,

quæ supersticio vocatur. innumeris vero modis antecellit
bonæ spei copia, gaudij abundantia, omnisq; prosperitatis,
vt à diis proficiscens, votis atque exspectatione. Quod i-
psum maximis ac certissimis ostenditur signis. Nam neque
sacerdotum in templis consuetudines, neque solennitat-
um tempora, neque actiones aut spectacula alia magis
nos delectant, quam ea quæ ipsi facimus & cernimus orgia
agentes, aut choros ducentes, aut sacrificiis misteriisve va-
cantes. Non enim tunc animus in mœrore est, non lan-
guet, neque ei ægre est, quod futurum erat, si cum tyrannis
se aut atrocibus vindicibus agere putaret. sed ubi maxime
opinatur ac ratiocinatur deum adesse, ibi potissimum dol-
oribus, metu, curisque repudiatis, delectationi usque ad e-
brietatem, risum, iocumque indulget. Scripsit in Amatori-
is poeta,

Anno sum Cybherea Cirum Cerulamque fuaui

Læticia quandoque implet repetita trementem.

At in pompis & sacrificiis non vit modo senex aut anus, nō
pauper duntaxat & plebeius, sed &

Ancilla suras crassa in psaltrino molens,

& vernae & mercenarij gaudio læticiaq; efferuntur. Diuiti-
bus & regibus conuiua sunt, & viscerationes quædam pu-
blicæ: sed multo maiorem iis voluptatem ac delectationē
sacrificia & solennitates præbent, ubi cum veneratione &
cultu proxime animo ad deos accedere videntur. At enim
in nullam huius voluntatis partem venit, qui de prouiden-
tia spem opinionemque abiecit. Non enim vini copia, aut
carnium afflato id est quod in sacrificiis delectat: sed bona
spes atque sententia de præsentia dei propicii, & qui grata
habeat ea quæ sunt. Sunt quædam sacrificia, quibus fistu-
la & ferta adiuntur. Sacrificium deo non præsente, tan-
quam solennitas conuiuij expers, reliqua habet impia, festi
uitatis & instinctus diuini expertia. immo plane totum in-
suaue & molestem Epicureo relinquitur. Simulat enim se
adorare & vota facere, non quod sibi his rebus aliquid que-
rat, sed metu multitudinis impulsus: vocesque contrarias
his quas inter philosophandum ederet, pronunciat. ac sa-
crificans quidem maestanti sacrificulo tanquam coquo ad-
ficit: operatus autem sacris discedit, inquiens:

Rem sacram invisi feci, neque enim diis

Deme

De me Ella cura est. --

Sic enim Epicurus censet sacrificantem debere se compone-re, neque inuidere aut infensum esse vulgo hominum qui cum gaudio ista agunt, ipsi moleste ferentes.

Quod facere est etenim eum quod necesse, graue est, 5
 inquit Euenus. Itaque etiam superstitiones arbitrantur sa-
 cris & mysteriis inter esse non gaudentes, sed sibi timentes.
 nihil ipsi iis meliore conditione, siquidem ob metum ea-
 dem agunt, neq; tantum bonæ spei, quantum illi, animo
 concipiunt: id duntaxat animo perturbato metuentes, ne 10
 reprehendantur multitudinem hominum impostura cir-
 cumuenientes. aduersus quam multitudinem libros etiam
 suos de deo & diuina natura composuerunt,

Cuncta involuta, distorta, & sunt nihil:

sed in quibus suam opinionem metu adducti omnis gene- 15
 ris tegumentis operiunt atque occultant. Porro post ma-
 los & vulgus hominum, tertio loco consideremus ho-
 minum præstantius & diis amicissimum genus quantis
 in voluptatibus, deo pure sentiens. nimur hunc om-
 nium esse bonorum principem, omnium pulcratum re- 20
 rum parentem, neq; fas eum aut agere aut pati malo quic-
 quam. Bonus enim cum sit, bono nullius rei vel inuidia vel
 metus, non odium, non ira subit. vt enim caloris non est
 refrigerare, sed calefacere: ita boni quoque non est nocere.
 Iram porro à gratia, bilem à benignitate, ab humanitate & 25
 benevolentia malevolentiam ac tumultus animi natura
 longissime deiunxit: cum altera virtutis sint ac potentiarum,
 altera imbecillitatis & vitij. Non igitur ira aut gratia numen
 tenetur: sed suapte natura beneficium & auxiliare, irasci &
 lacerare non nouit. Verum magnus in cœlo Iupiter, volucré 30
 citans currum primus deorum concedit omnia compo-
 nens atque procurans. reliquorum deorum alias est largi-
 tor, alius blandus, alius malorum depulsor, & Apollo dam-
 natus est eo nomine. quod sit (vt ait Pindarus) benignissi- 35
 mus erga homines. Ceterum omnia sunt deorum, Diogeni
 si credimus, iteinq; amicorum communia omnia: & boni
 diis sunt amici. itaque fieri nou potest dii chari qui sunt, vt
 felices non sint: & homo temperans aut iustus diis non ca-
 ratus esse nequit. Ergone aliam meteri pœnam putemus eos
 qui prouidentiam tollunt, non sati hoc ipso puniri, quod
tantum

tantum sibi voluptatis atque gaudij admunt, quantum nobis cōtingit hoc modo erga deos affectis? Epicuro quidem Metrodorus, Polyanus, & Aristobulus pr̄esidium fuere & gaudium: quorum ille plerosque vel agrotantes curans, vel 5 mortuos deplorans vitam exegit. Quid Lycurgus à Pythia sic compellatus,

Care tous, cunctisq; domus quibus altus Olympus.

& Socrates existimans genium secum p̄ae benevolentia loqui. & Pindarus audiens à Pane carmen quoddam cantari 10 à se cōpositum, mediocriter sunt gauisi? aut Phormio Castores, Aesculapium Sophocles hōspitio suo exceptum ipsi persuasum habentes aliisq; idem sentientibus ob factam aparitionem? Sententiam vero Hermogenis de diis, par est verbis ipsius referri. Hi, inquit, qui & sc̄iūt omnia dij & posse 15 sunt omnia, ita mihi sunt amici, ut propter curam quā pro me gerunt, nunquam eos lateam neque noctu neque inter diu, quamcunq; rem aggrediar aut acturus sim. vtq; p̄asci. re possum exitus singularum rerum, eos mihi significat mitendis nunciis suis, omnibus, somniis, auguris. Consenta. 20 neum quidem est pulchra esse quæ à diis veniunt. sed hoc ipsum, fuggeri ea diuinitus, magnam voluptatem conciliat, fiduciamq; immensam & animi elationem ac gaudium veluti arridens bonis. Alter affectus, rerum secundarum suauissimum quod est mutillant, in aduersis quo se auerrant, nihil sibi faciunt reliqui: sed fortuna urgente, ad dissolusionem & sensus vacuitatem tanquam vinicum refugiū & portum respiciunt. Perinde ac si tempestate in mari agitatum aliquis consolaturus sic dicat: Neque gubernatorem habet nauis tua, neq; ipsi Castores suo superuentu emollient vim 25 maris ingruentis, celeresq; ventorum impetus. nihil tamen mali est: iam iam enim nauim mare deglutiet, aut statim ad scopulos eiecta conteretur. Talis est enim plane oratio Epicureorum in morbis atrocibus & doloribus ingentibus. Speras aliquid boni à diis ob tuam pietatem? animo es in- 30 flato: beata enim & interitus exsors natura neque gratia capit, neque ira. melius aliquid post vitam oblatum iri sentis quam in vita? in errore es. quod enim dissolutum est, sensu caret. quod sensu caret, nihil ad nos. Quomodo itaq; mi homo edere me iubet, & gaudere? quia scilicet tempestate iactato imminet naufragium. dolor enim excellens morti tradet.

tradet. Atqui è nauī quidem clapsus vector dissipata , cuna spe tamen aliqua vchitur, tanquam teīræ corpus applicatur & enatatus. Horum philosophia animo

E ponte canis nusquam datur exitus Endis:

Olyss.,

410.

sed statim abolitus est ac dissipatus , & corporis interitum , anteuertit: adeo ut summo afficiatur gaudio, sapiens hoc & diuinum decretū arripiens, miseriatur sibi finem esse interitum, inq; nihil abitionem. Verum enim uero (hæc dicens me adspiciebat) Fatuum est de hoc differere, qui nuper vos audiuierimus sufficienter disputantes contra eos , qui Epi 10 curi doctrina putant nos ad mortem obeundam faciliores æquioresq; reddi quam Platonis de animo tractatione. Ergo, inquit sermonem excipiens Zeuxippus, hæc propter illum imperfecta erit disputatio , & oraculum metuemus, contra Epicurum disputantes? Minime verò, inquam ego. 15 nam secundum Empedoclis lententiam,

Quæ sunt pulra, et rursum atq; iterum est audiare necesse.

Itaque rursum nobis Theo est exhortandus: quem & interfuisse illi disputationi puto, & adolescentis cum sit, non metuit ne adolescentes ei obliuionis dicam scribant. Tum 20

Hominum
triagene-
ra.

Theo quasi vi adactus, Si videtur, inquit, sic agendum, non imitabor te Aristodemē. Tu enim veritus es huius sermonem usurpare: ego autem tuo vtar. Videris enim mihi recte homines in tria diuisisse genera: iniustorum unum & malorum, secundum vulgi & plebeiorum , tertium bonorum 25

& prudentium. De his iniusti & mali supplicia in vniuersum p̄ceniasq; dum timent, earūq; metu à flagitiis sese cohident ac facilis quiescent, suauius viuent, ac minus dabunt turbarum. neque enim Epicurus alia re existimat ab iniusticia

arcendos homines , quam supplicij metu. Ergo his vltro 30 propinanda est supersticio, concitandaque aduersum eos omnia terrorum genera , quæ cœlo & terra suppeditantur, hiatusque, & metus, & suspicione: siquidem his perculsi, honestius viuent atque placidius. Magis quippe in remi-

Supersti-
tionis & sua

psorum est, ut metu eorum quæ mortem sunt consecutura 35 sibi à flagitiis temperent: quam facinoribus malis perpetratæ vitæ in metu ac periculis traducant. Vulgo autem hominum, quod metu eorum vacat quæ apud inferos esse per-

hibentur, fabulis adiuncta sempiternitatis spes, ac viendi desiderium, quo nullus est amor vetustior aut maior, volu-

ptates

ptates quasdam & delectationes subiicit, puerilemque istum metum eximit. Itaque ubi liberos, vxores, amicos amiserunt: esse alicubi & durare etiam in miseria malunt, quam siderium, omnino periisse & ad nihilum redacti videri. Idem ergo liberenter audiunt ista vocabula, quibus eum qui morituri no-

5 tantes, migrare aut commutare dicimus, aut quæ alia mortem non interitum, sed mutationem animæ euenerientem significant. & sic ipsi loquuntur:

Illi his resus ero cari memor ipsa sodalis.

&:

Quid Hector suæ nuncias per me, tuo.

Velquid sensi marito? ---

Hinc adeo conuersione orta, arma, instrumenta, vestesque mortuis frequentius visitatas, & ut Minos Glaucus

Membra hinnulea Garia defuncta Creticas

Vbitibias? ---

iuxta sepulcra sunt, & quiores sunt animo. & si quid moriens perat aut desiderare videatur, lati tribuunt. ut Periander mundum muliebrem una cum uxore, rogante & algere sediente, cremauit. Aeaci autem, Aescaphi, & Acherontes

20 non admodum perturbant: quib. ij & choros, & theatra, & Musicam qua se oblectarent omnis generis obtulerunt. Ea vero mortis facie ut terribilem, terricam, tenebris oscam omnes reformidant, qua sensuum priuatione omnium, obliuione, & ignoracione describitur: turbanturque cum mortuum audiunt periisse, sublatum esse, non iam esse amplius: & animo ægro tales admittunt voces,

In tellure confita arboribus

Computrefact hic lira,

Et consuitorum exors,

Omnigeniq[ue] tibiarum

Suorum funstus.

Item:

Aet hominis post mortem obitam reparabilis arte

Non Ella est animus semel expectatus ab ore.

Iliad. 12

Et sunt alicubi, qui sese in carorum iugulant funeribus, ist. 408.

35 hæc dicentes: semel nati sumus homines: bis nasci non datur: porro æcum nostrum iam desinere oportet. Hi enim vitam præsentem ut exiguum, immo ut pro nihilo si cum æternitate cōparetur deputantes contemnunt, itaq[ue] exiunt ut ea non fruantur, negliguntque virtutem & actiones, collapsis animis seipso spennentes ut ad ynius diei vitam na-

tos, instabiles & ad nullam rem factos memorabilem. Nam sensuum abolitio, dissolutio, & haec ratio, id quod sensu cassum est nihil ad nos pertinere, non tollit mortis metum. sed quasi demonstrationem eius adiicit. Hoc enim illud ipsum est, à quo sibi natura metuit:

Ilia. n. 99. Sed vos in terram cuncti redeatis, aquamq.

nimirum ab anima dissipatione tali, quæ ei intellectum & sensum auferat. quam Epicurus dispersionem in vacuum & atomos faciens, tanto magis spem perpetuitatis exscindit. ob quam spem parum abest quin dicere ausim omnes utriusque sexus homines paratos esse Cerbero se dilaniandos permittere, & in dolium Danaidum aquam congerere, ea lege ut esse detur, neq; proflus aboleantur. Et vero haec, vt dixi, non admodum multi metuunt, matrum & nutricum 15 opinions: ac fabulosa commenta. & rursum qui timent, quasdam initiationes & expiations putans opitulari, quibus purgati permaneant apud Manes ludo choreisque detiti inter eos, qui lucem, spiritum, sonumque mundum retinent. Vitæ autem priuatio, iuuenes senesque perturbat. Videmur enim infelici amore torqueri. tamen non facile 20 aut crita molestiam isthac audimus,

*Infraterram abiit fulgor, --- vt Euripid.loquitur. Et,
Isthac cum loquentem, lucidum iubar
Solis perenni exacto liquit die.*

ita Epicurei cū immortalitatis opinione iucundissimas plerorumque hominum & maximas spes tollunt. Quid censem de bonorum exspectatione? qui cū vixerint pie & iuste, nihil post mortem mali, sed bona pulcerrima & diuinissima sibi pollicentur. Primo omnium, sicut athletæ non nisi 30 peracto certamine & parta victoria coronantur: sic illi vi-

*Exspectatio bonorum
post morte* storiae viuendo impetratae præmia bonis post vitam dari iudicantes, mirum dictu est quantum huius spei gratia sibi de virtute plaudant. qua in spei copia videre est: etiam eos qui nunc ob opes & potentiam infolenter se ac impotenter gerunt, melioresq; stulte despiciunt, dignas poenas luere. Deinde nemo unquam eorum qui veritatis indagationi ac contemplationi fuere dediti, cupiditatem suam in hac vita explevit, per corpus tanquam caliginem aut nubem humida ac perturbata vsus ratione. sed auis instar sursum spe- 35 stant

Etant, ut pote euolaturi hoc ex corpore in magnum aliquē
splendidumque locum animūmque à rebus caducis libera-
tum, facilem expeditumq; redditum, philosophando tentes
pro mortis meditatione. adeo ingens aliquod & vere per-
fectum bonum existimant esse mortem, quod ab ea ve-
ram vitam sit adepturus animus, qui heic non rebus ipfis,
sed tanquam somniis rerum adficitur. Quod si amici me-
moria est, quod voluit Epicurus, vndiquaque iucunda: iam
hinc intelligi potest quanto scipios gaudio spolient imagi-
nes & visa mortuorum sociorum opinantes se accepturos
& venaturos, mentis sensusq; inania: cū ipfis autem rūsum
se vere futuros, catumq; patrem, carā matrē, & vxorem, ali-
cubi probam viatos se non sperantes, neque animo præci-
pientes consuetudinē istam & familiaritatem, quam exspe-
tūt
15 Etant qui de animo idem cum Pythagora, Platone, & Ho-
mero sentiunt. Cuius rei similis sit iplorum sententia, Ho-
merus obscure significauit, Aeneas velut mortui speciem in
medium proiiciens præclantium, postea ipsum illū viuu &

Intrantem firmo gressuque, & robore fretum

Iliad. 4,

Egregio---

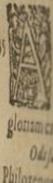
ostendens socii, gaudentibus quod simulacro amoto ipfis
præberetur. Nonne igitur nos quoq; ita de Epicureis recte
sentimus, ratione demonstrante fore ut reuera cum vita
functis possimus congregari, pristinamq; amicitiā renouare,
25 eos iudicij in opia amoliri & abiicere nō posse visa ista atq;
cortices, in quibus lamentando nouisq; se affectibus ani-
mi perturbando omne vitæ tempus cōterunt. Præterea qui
mortem alterius vitæ melioris initium existimant, ij & re-
bus prospere fluentibus maiorem capiunt delectationem
30 ob maiorum exspectationem bonorum: & si hic non plane
ex animi sententia res succedant, non admodum ægre fer-
runt: sed spes de bonis mortem subsecuturis conceptæ, inex-
plicabilibus voluptatibus & exspectationibus præditæ, om-
nem defectum, omnem offensionem ex animo eluunt atq;
35 abolent, veluti in via, aut declinatione potius breui itine-
ris facile ac mediocriter obvia quaq; ferente. At quorum
vitæ finis destinatus est sensus omnis amissio & dissolutio,
his mors quia non adfert mutationem malorum, utriusque
fortunæ molesta est, magis tamen prospere quam miserevi-
uentibus. his enim amputat spem felicioris vitæ, illis certū

bonum ac stabile, vitam scilicet iucundam, adimit. Et quod admodum medicamenta non commoda sed necessaria sub leuant quidem ægrotos, sed sanos lædunt atque diutexant: sic Epicuri doctrina neque aduersa conflictatis fortuna vitam pollicetur meliorem: & quorum res secundæ sunt, iis finem felicitatis denunciat animi interitum atque dissolutionem, prudentium autem, sapientum, & bonis vigentium omnino deicit animi læticiam tranquillam, eos è vita beata ad vitæ amissionem & in nihilum reuocans. Cæterum in promptu est cogitationem de amissione bonorum tantum adferre doloris, quantum gaudij exhibet spes de bonis praesentibus firmæ, eorumque fruitio. At enim dicunt cogitationem de futura dissolutione ipsis bonum stabilissimum & suauissimum in animo relinquere, quia scilicet eximat suspicionem de infinitis & innumeris malis: atque hoc præstare doctrinam Epicuri, mortis metum animæ dissolutione reprimenteris. Quod si vero suauissimum est liberari exspectatione malorum infinitorum, quomodo non erit molestum priuati spe æternorum bonorum, & supremam amittere felicitatem. Bonum enim ventris, sed omnibus in vniuersum quæ sunt contra naturam est & alienum, non esse. & quib. malo mortis vitæ mala auferuntur, ea sensus vacuitatem ita solatij loco habent, ac si subterfagissent. Contra autem quibus è bonis in nihilum mutatio imminet, eorum video terribilissimum exitum, quo beatitas finierit. non enim natura sensus amissionem metuit tanquam initium alterius rei alicuius: sed quia præsentium bonorum est abolitus. Et enim quod nihil ad nos pertinere dicitur, ortum ex omnium nostrarum rerum interitu, iam cogitando ad nos pertinet, & sensuum amissio eos, qui iam non sunt, non afficit sane molestia: afficit profecto eos qui sunt, plane in nihilum eos demergens, non sub terram aliquod saltum detrudens. Itaque ergo non Cerberus, neque Cocytus infinitum mortis metum reddidit: sed minæ istæ, nos in nihilum iri redactū, unde adesse non datur mutatio aut redditus his qui interierunt. Bis enim non licet nasci: & Epicuri de sententia oportet æuum aboleri. Si enim non esse æuum sinit, non esse autem infinitum est & immutabile: iam paratum nobis est æternum malum, priuatio bonorum & sensus nunquam desista. Et sapientius Herodotus, qui Deum inquit dulcedine æternitatis

*Animi in
veritus.*

*Amitten-
di bona
metus.*

VITI
territatis gallo
pue e quidam ha
præbens com
enim luxuriam
accidentem
in matre effici
in volvante p
nigiliq; vint
10 minit confab
nem bonorum
te pagnard
utina nem
abolition
15 illi pœc
bona que
expectant
immorta
alias in te
20 vna cum
mente pœc
luparium r
spictrum d
dio cognosc
15 occupat
microporus
parat quide
maius aliud
PPLVTA

ternitatis gustata, apparere inuidum suapte natura esse. maxime quidem his qui beati putantur, quibus dulcedo gustū præbens eorum quæ amissuri sunt, esca est doloris. Quam enim læticiam, quam perceptionem voluptatis, quam exsalationem non expellat & frigat continenter ad animum accidens cogitatio, fore ut in infinitum is tanquam vastum in mare effundatur, apud eos qui pulcrum & beatitudinem in voluptate ponunt? Tum si, quæ est Epicuri opinio, plerisq; vñ venit ut cum dolore intereant: plane nullam admittit consolationem mortis metus, per mala ad priuationem honorum ducentis. Præterea non defatigantur Epicurei pugnando & omnes homines cogendo, ut malorum evitatem pro bono ducant, pro malo autem honorum abolitionem non reputent: interim fatentur, mortem omnini spe ac gaudio carere, sed præcisa esse omnia iucunda & bona. quo quidem tempore multa pulchra, magna, diuinaque exspectant, qui animos interitus expertes esse sentiunt & immortales, aut qui lōgas quasdam temporis circuitiones alias in terra alias in cœlo peragrando conficiant, donec

20 vna cura in uado dissoluantur, cum Sole & Luna in ignem mente præditum conflagrantes. Huiusmodi campum voluptatum rātarum Epicurus exscindit, & iis quæ diuinitus sperantur, (vti docuimus) muneribusq; deorū sublatis, studio cognoscendæ veritatis facultati contemplatrici, atri-
 25 ci cupiditate honorum ademto, naturam in læticiam ani-
mi corporis gratia conceptam, nimis hanc angustam, ac ne-
puram quidem, coniicit atque includit: tanquam si natura maius aliud bonum, quam est mali fuga, haberet nullum.

30 PLVTARCHI LIBELLVS , AN RE-
 ðe dictum fit, Latenter esse vi-
 uendum.

35 **A**TQVINE is quidem, qui hoc pronunciauit, la-
tere voluit: sed ne lateret hoc dixit, tanquam re-
liquis subtilius aliquid intelligens: & cohortan-
do ad nominis obscuritatem, iniqua ratione
gloriam captauit. Ego autem

Odi sapientem, qui ipsus non sapit sibi.

Philoxenum Eryxidis F. & Gnathonē Siculum obsoniorū